

УДК [930.2:271.4-789.17(477.8)“19/20”Й.Гродський](092)

ЙОСИФ ГРОДСЬКИЙ – “АПОСТОЛ БОСАНСЬКИХ РУСИНІВ”

Степан КАЧАРАБА

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна

Одним із напрямків української еміграції з Галичини наприкінці XIX – початку XX ст. була Боснія і Герцеговина, куди переселилося близько 10 тис. українців. Їхнє соціально-економічне становище було надзвичайно складним, а духовний занепад майже цілковитим. Виправити ситуацію намагався митрополит Андрей Шептицький, довіреною особою якого у зв'язках із боснійськими українцями був монах-василіанин Й. Гродський. Відвідавши кілька разів українські поселення в Боснії, він започаткував розбудову церковної інфраструктури і заклав основи рідного шкільництва. Враження від побаченого Й. Гродський виклав у роботі “Положене Русинів у Босні”, яка стала першим джерелом про минуле українців у цьому краї.

Ключові слова: Й. Гродський, Галичина, Боснія і Герцеговина, еміграція, духовенство.

Наприкінці XIX – початку XX ст. масовим явищем у Східній Галичині стала еміграція українського селянства до США, Канади, Бразилії та Аргентини. За підрахунками дослідників, у зазначений період сюди емігрувало майже 500 тис. галицьких українців¹. Окрім переселення за океан значних масштабів набрав еміграційний рух до європейських країн, зокрема, Німеччини та Боснії і Герцеговини. Остання була єдиним напрямом еміграції, який заохочував уряд Австро-Угорщини. Ці території австрійська влада намагалася остаточно закріпити в межах імперії після Берлінського конгресу 1878 р., що засвідчували і зовнішньополітичні, і внутрішньополітичні заходи. Зокрема законом від 22 лютого 1880 р. прийнятим Державною радою монархії, були визначені основи управління Боснією і Герцеговиною. Згідно з ним, найвища влада над окупованими провінціями доручалася австро-угорському міністерству фінансів, яке впродовж 1882–1903 рр. очолював Беньямін фон Каллай*². Центральне управління на місці складалося з чотирьох відділень: адміністративного, фінансового, судового і будівельного³. У 1880 р. фінансове відділення видало циркуляр про колонізацію Боснії і Герцеговини. У ньому передбачалося, що кожна родина отримає відповідно до кількості робочої сили певну площу землі під обробіток, на сінокоси, будівництво хати, а в разі потреби – під пасовище. “Що стосується сплати

¹ Див: Степан Качараба і Микола Рожик. *Українська еміграція. Еміграційний рух зі Східної Галичини та Північної Буковини у 1890–1914 рр.* (Львів, б. в., 1995), 124 с.

² Роман Сирота, “Питання історії Боснії і Герцеговини XVIII – початку XX століть у сучасній англо-американській історіографії”, *Вісник Львівського університету. Серія історична* 34 (1999): 175.

* Б. фон Каллай є автором “Історії сербів” (Пешт, 1877–1878) і “Східна політика Росії” (Пешт, 1878), переклав на угорську мову трактат Джона Стюарта Мілля “Про свободу”.

податків, то тільки через 10 років від початку колонізації прибутковий податок буде нараховуватися від суми 3 000 піастрів**⁴.

Незважаючи на доволі привабливі умови колонізації, у перше десятиріччя після публікації згаданого циркуляра з Галичини мали місце лише поодинокі випадки еміграції до Боснії і то переважно не селянських родин, а службовців. Сюди масово емігрували угорці, серби, італійці, німці та поляки. Перші ж українські селяни прибули до Боснії в 1890 р.⁵ Поступово еміграційний рух став набирати значних масштабів. Так, у 1895 р. тільки з Золочівського повіту до Боснії переселилося 2 140 осіб⁶. Еміграційне напруження досягнуло найвищого піднесення в 1898 р.⁷ З цього приводу в літературі вказується:

“1898 р. місто Прнявор в Босні, де є староство, заповнилося нараз нашими людьми мов би там був який відпуст або ярмарок. Коли так нарід з’їхався до того міста, що зрештою навіть не виглядає на місто, а є поганою турецькою дірою, в якій тоді не було навіть одного готелю, то де стояла яка турецька халабуда, підперта зі всіх боків колами, була завалена нашими людьми як оселедцями”⁸. У наступні роки еміграція в Боснію і Герцеговину набула характеру „еміграційної гарячки”.

Особливо масовими були виїзди селян із Городенківського, Тлумацького, Бучацького, Тернопільського повітів⁹. Згодом еміграція перекинулася на такі повіти, як Самбірський і Дрогобицький¹⁰.

Загалом еміграція галицьких селян до Боснії і Герцеговини наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. привела до створення в цьому краї значних українських поселень. Найбільші серед них – Дуброва (265 родин), Дев’ятин (150 родин), Дитляк (40 родин), Камениця (46 родин), Козара (70 родин), Гайова (36 родин), Ціленець (28 родин), Раковац Горішній (60 родин)¹¹. У вказаних осередках, як засвідчують архівні матеріали, проживало понад 10 тис. українців¹².

³ Алексей Харузин, *Босния-Герцеговина. Очерки оккупационной провинции Австро-Венгрии*. (Санкт-Петербург, 1901), 97.

*Піастр – грошова одиниця Туреччини.

⁴ Там само.

⁵ Роман Мизь, “Українці Югославії напередодні значного ювілею”, *Нова думка* 77 (1889): 10.

⁶ Йосиф Гродский (чернець), “Положенє русинів в Боснії (з продовженням)”, *Руслан*, 17 жовтня 1909.

⁷ Микола Нагірний, “Динаміка чисельності русинів та українців Хорватії у ХХ ст.”, *Проблеми слов’янознавства* 59 (2010): 112.

⁸ Йосиф Гродский, *Положенє Русинів у Боснії*. (Львів, Євросвіт, 2003), 22.

⁹ “В Тернопільщині”, *Діло*, 10 березня 1901.

¹⁰ “Wychodźstwo do Bosniji”, *Tygodnik Samborsko-Drohobyski*, 12 lutego, 1905.

¹¹ Йосиф Гродский (чернець), “Положенє русинів в Боснії (з продовженням)”, *Руслан*, 23 жовтня 1909.

¹² Грошові повідомлення, рахунки, чекові книжки та ін. фінансові документи Шептицького А. Том І за 1902–1923 рр., Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІА України у Львові), ф. 358 (Шептицький Андрей – граф, митрополит Галицький греко-католицької Церкви), оп. 2, спр. 99, арк. 3.

“[...] були се бідні темні анальфабети, одні з якимсь грошем, а інші без них; всі надіялися даром землі „царовини”, чекали роками на ту „царовину”, терпіли голод, нужду, мучила їх пропасниця, тай одні з розпуки паничили, другі жебрали, інші жили буковим листєм і пухли з голоду [...]”¹³ – відзначається в документах.

У такій неймовірній скруті єдиний, хто прийшов на допомогу емігрантам, був митрополит Андрей Шептицький. Він особисто тричі відвідував українські поселення між Савою і Дравою. Як із гіркотою жартував, Боснією йому доводилося подорожувати трьома класами: першим, коли їхав на возі, другим, коли йшов біля возу, і третім, коли сам мусив пхати воза¹⁴. Уперше він прибув до Боснії в 1902 р., по дорозі з Рима до Львова.

“[...] Коли про се зачув нарід, усі, що жили в околицях Прнявора, зібрали ся мов пчоли за містом, очікуючи приїзду свого Владики [...] Нарід плакав з радости і не міг довго стримати ся від плачу мов та дитина, що загубила ся від матери”¹⁵, – вказується в літературі.

Перебуваючи тут впродовж восьми днів, А. Шептицький відвідав більшість українських поселень (проживав у монастирі монахів-трапістів)¹⁶. Аби полегшити життя місцевим вірним, він дав кошти священнику Андрію Сегеді (перший греко-католицький священник у Боснії і Герцеговині, родом із Бачки) з дорученням купити порослу ялівцем гору між селами Дуброва і Камениця, яку засадили виноградником. Тут була збудована винарня, на якій працювали українські поселенці, і яка приносила прибуток усій громаді¹⁷. Довіреною особою А. Шептицького у зв'язках з боснійськими українцями був монах-василіанин Йосиф Гродський. Попри те, що він народився 1869 р. у селі Монастирок Бродівського повіту, йому довелося впродовж 31 року входити до найближчого оточення галицького митрополита у Львові. У 1907–1914 рр. Й. Гродський був повіреним у фінансово-господарських справах греко-католицької митрополії та головним економом Святоюрського палацу. У 1914 р., під час окупації Галичини російськими військами, був заарештований і засланий до Красноярська. Повернувся до Львова у 1917 р. Із 1924 р. був головним касиром адміністрації столових маєтків Греко-католицької митрополії¹⁸. У 1910 і 1921–1922 роках супроводжував А. Шептицького в подорожі до США, Канади, Бразилії та Аргентини. Помер 6 жовтня 1946 р. у василіанському монастирі в с. Краснопуці,

¹³ В. Семак, “На часі”, *Емігрант*, липень і вересень 1913.

¹⁴ Любомир Белей, “Втрачена еміграція”, *Український тиждень*, 6 лютого 2012.

¹⁵ Йосиф Гродський, 43–44.

¹⁶ Леонтій Куницький, “Над Босною”, *Нива*, грудень 1917.

¹⁷ Василь Лаба, *Митрополит Андрей Шептицький. Його життя і заслуги*. (Львів: 1990), 36.

¹⁸ Гродський Йосиф (1869–1935), чернець ЧСВВ у Львові, 1935, ЦДІА України у Львові, ф. 375, оп. 1, спр. 1–24.

що на Тернопільщині. Й. Гродський став автором цікавих спогадів про поїздку митрополита А. Шептицького на Євхаристійний конгрес 1910 р. у Монреалі¹⁹. Влучну характеристику йому дав племінник митрополита А. Шептицького – Ян Казимир Шептицький, котрий писав, що був він

*“[...] скромним братом – василіанським монахом, сповняючи функції господаря архієпископської палати. Я знав його дуже добре, ми звертались до нього “брат Гродзкі” і пам’ятаю, що ми, як діти, мали до нього велику пошану, бо він видавався нам дуже суворим. А в дійсності він був людиною добродушною”*²⁰.

Й. Гродському належить вагомий вклад у піднесення матеріального та культурного рівня життя боснійських українців. Упродовж 1907–1908 рр., за вказівкою митрополита А. Шептицького, йому доводилося кілька разів, відвідувати Боснію і Герцеговину. Подорож до цього краю в тому часі була доволі складною, бо поїзд за маршрутом Львів–Будапешт–Баня-Лука (місто в Північній Боснії над річкою Врбас, за кількістю населення поступалося тільки Сараєво) долав відстань у 1 054 км майже два дні²¹. Більше того, від Баня-Луки до найближчого українського поселення с. Дуброва необхідно було проїхати підводою ще 35 км суцільного бездоріжжя²².

Під час першої поїздки до Боснії в жовтні 1907 р. Й. Гродський три тижні провів серед боснійських українців, *“щоби придивити ся гаразд невимовній біді наших переселенців”*²³. Згодом він надзвичайно натуралістично описав злиденне становище української еміграції в цьому краї. Однак найбільшу його стурбованість викликав духовний занепад переселенців, що *“втратили вже всякий інтерес до народности і прадідної віри”*²⁴. З цього приводу він писав:

*“Велика душа у тебе, народе мій нещасний і многострадальний. Бо чудо велике, що серед такої біди ти не пропав ще, не загарив ся серед босняцьких дебрів, та сербо-хорватських бідаків... Бо і справді – придивившись життю наших людей в Босні, не хоче ся вірити, що ще ні один з них не перейшов ані до сербської церкви православної, ані на латинський обряд, хоча нагода до одного і до другого трапляла ся на кожній кольонії”*²⁵.

¹⁹ Див.: Бр. Й. Г., “Відвідини Америки митр. Андрієм Шептицьким в 1910 році (Спомини)”, *Богословія*, т. IV (1926), 170–197.

²⁰ Ян Шептицький, “Про митрополита Шептицького”, *Патріархат*, вересень 1984.

²¹ Леонтій Куницький, “Над Босною”, *Нива*, грудень 1917.

²² Павло Головчук, “З життя українців Боснії”, *Нова думка*, березень 2006.

²³ Йосиф Гродський, 49.

²⁴ Там само, 50.

²⁵ Там само, 51–52.

Така ситуація спонукала Й. Гродського докласти максимальних зусиль для виправлення ситуації. Він засновує бібліотеки в с. Камениця і в м. Прняворі. *“Від Товариства “Просвіта”, “Шевченка”, “Педагогічного” – від редакції “Діла” і “Нар[одного] Слова” – і від оо. Василян в Жовкві випросив Брат Йосиф дуже много книжок до читання – які усі вислав нашим людям у Боснії”, – вказувала преса*²⁶. Й. Гродський також звернувся до галицької інтелігенції з закликом *“не марнувати прочитаних часописей, а відсилати їх до Босни, де вони відслужать свою службу”*²⁷. Подвижницька праця Й. Гродського стала прикладом для інших священнослужителів. Його численні публікації в галицькій пресі привернули увагу громадськості до проблем боснійських українців. Газета “Руслан”, називаючи його “апостолом босанських русинів”, зазначала:

*“Хто лише з львів’ян не знає такого чудного монаха, з ясним енергійним поглядом, який все вертаючи з міста до хати несе як не в одній руці то в другій, а не раз і в обидвох, щось для босанських братів, втішений як дитина впрошенням добром, тим справдішим “хлібом ангельським”, як говорив Франц з Асизу”*²⁸. І далі, *“Брат Йосиф, се чоловік не “от мира сего”. Се один із великого числа тих синів Василя Великого, які від непамятних літ тихо та смирно працюють для добра свого народу, а опісля тихо та смирно незнані та забуті сходять до гробу”*²⁹.

Після повернення з Боснії Й. Гродський склав докладний звіт А. Шептицькому про невідрадне становище українських емігрантів.

У відповідь, *“щоб [...] бодай в частині помочи нашим людям в Босні, постановив Митрополит вислати їм монахів, а іменно братів Студитів, що то мають свій монастир під Львовом, в селі Скнилові. “Побудуємо їм, – казав Митрополит, – у своїй винниці монастир та най там і працюють на славу Божу та на пожиток людям. А ти, казав Митрополит до мене, поїдеш знов до Босни та допилюєш будови монастиря і церкви”*³⁰.

Як наслідок, 27 листопада 1908 р. Й. Гродський вдруге вирушив до Боснії і Герцеговини. *“Тут скликав я людей, представив їм замір Митрополита, а они учувши се, з піднесеними руками до Бога, та із слезами в очах дякували Богу”, – писав він*³¹. Під його керівництвом започатковано будівництво церкви в с. Камениця, де згодом постав монастир отців-студитів – так звана Студитська

²⁶ Леонтій Куницький, “Над Босною”, *Нива*, серпень-вересень 1918.

²⁷ “Листи з чужини”, *Емігрант*, марець 1913.

²⁸ “Апостол босанських русинів”, *Руслан*, 27 лютого 1910.

²⁹ Йосиф Гродський, 50.

³⁰ Там само, 60.

³¹ Там само.

Лавра (проіснувала до 1945 р.)³². Будівництво церкви і монастиря було завершено в 1909 р. Їх освятив митрополит А. Шептицький. У цьому монастирі розпочав новіціат майбутній екзарх для католиків Росії Леонід Фьодоров. У лютому 1913 р. він прийняв тут схиму, прибравши монаше ім'я Леонтій³³. У березні 1913 р. приїхав до монастиря на новіціат (і перебував тут до кінця року) брат митрополита Андрея – Казимир Шептицький (чернече ім'я Климентій)³⁴.

У часі цих відвідин Й. Гродський підготував усе необхідне (збудовано 8-кімнатний будинок) для приїзду монахів-студитів із Скнилівського монастиря – Йосафата Ковальчука й Іларіона Денщука, які довели до завершення будівництво церкви і монастиря в Камениці. Він також намагався актуалізувати питання про школи з рідною мовою навчання для дітей емігрантів. Із цього приводу зазначав:

“[...] коли б в Босні найшовся який наш чоловік, сяк так спосібний учити діти приватно (бо по оселях шкіль не ма), то люди дуже радо посилали б своїх дітей до школи... Одначе і тим до сего часу Босна тішитися не може”³⁵.

Під його впливом виправити ситуацію намагалися монахи-студити, які в 1909 р. організували навчання дітей у с. Камениці. Цю школу відвідувало 30 учнів. Щоденно (по дві години) їх навчав ієромонах Андрій Абрагамович³⁶.

Свої спостереження за життям боснійських українців Й. Гродський узагальнив у роботі “Положенє русинів у Босні”, яка побачила світ 1909 р. у Львові. Із приводу цієї публікації боснійський греко-католицький священник Роман Мизь писав:

“Василіянському брату Йосифу Гродському мабуть ані не снилося, що вона стане підвальним документом і першим джерелом про минуле боснійських українців”³⁷.

Цю книгу Й. Гродський мав намір видати у товаристві “Просвіта”, але через фінансові негаразди ці задуми не здійснилися. Натомість згоду на публікацію він отримав від редакції газети “Руслан”, де його праця й побачила світ.

Публікуючи цю розвідку, Й. Гродський мав на меті відрадити українських селян Галичини від еміграції до Боснії. З цього приводу він писав:

³² Юрій Федорів, *Історія Церкви в Україні*. (Львів: Свічадо, 2001), 319.

³³ “Мученики – джерело чудотворної сили” (Львів: 2001), 22.

³⁴ Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.nestor.cracow.pl/Wydawnictwo/apost_slowo/sw_bilczewski_5.htm (24.02.2016)

³⁵ Йосиф Гродський, 54.

³⁶ Лист монаха Іларіона з Камениці, 15 вересня 1908 р., 1908, ЦДІА України у Львові, ф. 358, оп. 2, спр. 94, арк. 36.

³⁷ Йосиф Гродський, 3; Роман Мизь – греко-католицький священник, автор праці “Матеріали до історії українців у Боснії” у 6-ти томах.

“Книжочка [...] визволила б від переселенського духу наш нарід, котрий думає, що там найде щасливу долю”³⁸. Зрештою, до такого переконання він дійшов на підставі аналізу соціально-економічного становища населення цього краю, бо “серби боснійські по нинішній день такі бідні, що навіть не хоче ся очам вірити, щоби нині, в двадцятім століттю серед Європи, серед народів цивілізованих, находила ся така нужда і некультурність”³⁹.

У своїй розвідці Й. Гродський доволі аргументовано виокремлював причини еміграції, серед яких на перше місце ставив малоземелля в Галичині.

“[...] колись ще за небіжки панщини мав наш чоловік доволі землі, лише клопіт, що не мав часу її обробити, бо вічно на двірським лані робив, а собі лише прихачцем. А тепер був би час, коли обробити землицю, так щож – нема її... Бо ось третє покоління після панщини має вже лише по куснику з тої землиці, що була за панщини, а з того годі вже вижити, та оплатити всякі данини”, – вказується у роботі⁴⁰.

Він також наголошував, що на тлі соціально-економічних негараздів активізували діяльність агенти мореплавних компаній, які “торгували нашими людьми немов худобою”⁴¹.

“[...] скоро тільки наш нарід зачув, що дістане за морем землю даром, то аж стрепехнув ся з радости, бо звісно: у него земля тим, чим для риби вода. Нема води, нема й риби, нема землі, то й хліба не буде [...] Ішов наш нарід за море на осліп, на певну загіду, повіривши оповіданням несовісних агентів, які відсилали людей в різні сторони, нераз навіть туди, куди нашим людям і не снило ся їхати”⁴².

Додатковим стимулом, що зумовив значне еміграційне напруження в боснійському напрямі, на переконання Й. Гродського, були дешеві земельні наділи в Боснії, оскільки морг землі коштував тут 2–10 золотих ринських⁴³.

“Довідали ся про се чужі народи і стали тиснути ся до Босни та купувати дешеву землю. І не один на тім купні вийшов добре, але не один попик ся. Бо ті люди, що приїхали перші, як прим. Німці, Італійці, Мадяри та Чехи закупили за безцінь добрі землі, ті, що приїхали пізніше, а ними як раз були наші бідні Русини, купували вже підліші землі, зарослі ялівцем, глогом (глодом. – С. К.), страшні пустирі, а навіть неужитки”, – вказується в розвідці⁴⁴.

³⁸ Йосиф Гродский, 7.

³⁹ Там само, 14.

⁴⁰ Там само, 11.

⁴¹ Там само.

⁴² Там само.

⁴³ Там само, 19.

⁴⁴ Там само, 20.

За таких обставин значна частина українських емігрантів, потративши заощадження, опинилася в безвихідному становищі.

Як наслідок, “люди, не маючи що робити, стали пити сербську ракію, за гріш який привезли ще з дому, і так запивали ся, що валяли ся по ровах мов снопи. Сих п’яниць брав мійський поліціант на тачки, та завозив до “цярної кучі” (до арешту). [...] А за п’ятикою пішли сварні, бійки, розпуста та всякі недуги”⁴⁵.

Змальовуючи невідрадне становище боснійських українців, Й. Гродський не втрачав оптимізму, бо “люди розгосподарувавшись яко-так по оселях, стали думати і про щось більше, ніж про хліб насущний, стали оглядати ся за домом Божим і священником”⁴⁶. На підтвердження цих слів Й. Гродський вказував, що з другої поїздки до Боснії він віз листи галицькому митрополиту, в яких боснійські українці просили скерувати до них священників з Галичини. Виконати такі прохання А. Шептицькому було доволі складно, оскільки Боснія перебувала під зверхністю Крижевецького греко-католицького єпископа Юлія Дрогобецького. Останній, як вказував Й. Гродський, був духовним покровителем боснійських українців і намагався залучити до душпастирства в Боснії отців-василіан. У липні 1900 р., на прохання митрополита Андрея, він призначив священником боснійським українцям греко-католикам бачванського русина Андрія Сегеді⁴⁷. Серед священства Крижевецької єпархії Й. Гродський виділяв ректора духовної семінарії в Загребі Діонісія Няраді – “чоловіка не лише глибокої науки, але й великої праці і пожертвування так для цілої крижевацької єпархії, як головно для наших Русинів. Він також утримує дуже живі зносини зі Львовом, приїздить до Галичини дуже часто, приглядає ся тут нашому життю-буттю; та що доброго у нас бачить, старає ся заціпити в своїй єпархії”⁴⁸.

У Боснії Й. Гродський намагався встановити кількість українських поселень у цьому краї. За його підрахунками, на початку ХХ ст. українські громади були в 27 населених пунктах повітів Прнявор, Баня-Лука, Градішка, Сараєво і Дервента⁴⁹. Окрім цього, він вказував, що українці в незначних кількостях проживали майже в усіх містах Боснії і Герцеговини, де працювали на фабриках (головно тартаках).

Доповненням до роботи “Положене Русинів у Босні” є невелика за обсягом стаття Й. Гродського “Про русинів в Бачці, Славонії і Хорвації та про Крижевацку гр.-кат. єпархію”. Таке поєднання виглядає цілком логічним, оскільки боснійські

⁴⁵ Йосиф Гродский, 20.

⁴⁶ Там само, 41.

⁴⁷ Статті про становище української еміграції опубліковані в газеті “Основа”, “Народний голос”, “Народ”), ЦДІА України у Львові, ф. 664, оп. 1, спр. 49, акр. 33.

⁴⁸ Йосиф Гродский, 68–69.

⁴⁹ Там само, 70–71.

українці греко-католики до 1909 р. належали до Крижевецької греко-католицької єпархії (у липні 1909 р. папа Пій Х заснував у Боснії греко-католицький вікаріат, а 10 вересня 1910 р. призначив генеральним вікарієм ректора Генеральної греко-католицької духовної семінарії у Львові мітрата Йосифа Жука)⁵⁰.

Попри короткий екскурс в історію заселення українцями вказаних балканських країв, Й. Гродський чи не вперше у вітчизняній історіографії здійснив спробу систематизувати тут українські осередки, вказуючи кількість мешканців у них. Важливим також є перелік греко-католицьких парафій. Заслуговує уваги його короткий нарис історії Крижевецької греко-католицької єпархії, від часу її заснування в 1611 р. і до початку ХХ ст.

Й. Гродському належить велика заслуга в організації духовної опіки над українцями в Боснії і Герцеговині. Виконуючи доручення митрополита Андрея Шептицького, він (чи не єдиний серед галицького духовенства) докладав зусиль для покращення соціально-економічного становище українських переселенців у цьому краї, започаткував розбудову церковної інфраструктури, заклав основи українського шкільництва. Тому й не випадково галицька преса йменувала його “апостолом босанських русинів”.

JOSEPH GRODSKY – “THE APOSTLE OF BOSNIAN RUSSIANS”

Stepan KACHARABA

Ivan Franko National University of Lviv,
Chair of Modern and Contemporary History of Foreign Countries,
1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine

One of the directions of Ukrainian emigration from Galicia in the late nineteenth and early twentieth century was Bosnia and Herzegovina, where about 10 thousand Ukrainians moved. Their social and economic situation was extremely difficult, and their spiritual decline was almost complete. Metropolitan Andrei Sheptytsky, whose trustee in relations with Bosnian Ukrainians was the Basilian monk J. Grodsky, tried to rectify the situation. After visiting Ukrainian settlements in Bosnia several times, he began building church infrastructure and laid the foundations for national schooling. J. Grodsky shared his impressions of what he saw in his work *The Situation of the Ruthenians in Bosnia*, which became the first source about the past of Ukrainians in this region.

Key words: J. Grodsky, Galicia, Bosnia and Herzegovina, emigration, clergy.

Стаття надійшла до редколегії 4.11.2018

Прийнята до друку 20.06.2019

⁵⁰ Листи кореспондентів з прізвищами на літери “Лоб–Лош” до Шептицького А. 1900–1939, ЦДІА України у Львові, ф. 358, оп. 2, спр. 291, арк. 44–45.